

Вправа 3. 1. – Прочитайте текст.

Вона дзвеніла маленькими струмками, перекочувалася хвилями морськими, гриміла громами. Вона тремтіла крилами птаха, гоїдалася на яблуневих вітах, метеликом опускалася на квіти. Ввібравши сонце, вона падала краплею роси, потім хмаркою пливла по синьому небу. (Г.Кривда)

2. Як ви гадаєте, що описував автор і чому у тексті вживав повторення слова «вона»?

Вправа 4. 1. – Складіть із двох речень одне за зразком. Продовжіть розповідь, використавши у своєму наступному реченні займенники.

Зразок: *Бджоли ще з самого ранку літали над лугами. Бджоли збирали із польових квітів нектар.*

Бджоли, які ще з самого ранку літали над лугами, збирали із польових квітів нектар. Вони ...

Під величезним дубом лежали жолуді. Дуб вже багато років красується на цій галявині.

Вправа 5. – Прочитайте текст. Які слова у ньому повторюються. Запишіть у зошит текст, замінивши повторювані слова, словами із дужок.

Зайчик і горобина

Засипало снігом землю. Нема чого їсти зайчикові. Побачив зайчик (він) червоні ягоди на горобині. Бігає навколо горобини (дерева), а ягоди – високо. Просить зайчик: «Дай мені, горобино, одне гроно ягідок». А горобина каже: «Попроси вітра, він і відірве».

Попросив зайчик вітра. Прилетів вітер (Той прилетів), гоїдає, трусить горобину. Відірвалося гроно ягід, упало на сніг. Їсть зайчик ягоди, дякує вітрові. (В.Сухомлинський)

Але все-таки, роботу над формуванням навичок зв'язного мовлення учнів потрібно проводити на уроках розвитку зв'язного мовлення, адже вчені вважають, що навчати учнів створювати і сприймати висловлювання, розвивати їхню комунікативну вправність необхідно, у першу чергу, на цих уроках, однак не полишати цю роботу і на інших уроках, адже вони становлять цілісну взаємопов'язану систему

Отже, пропонована нами система вправ для формування в учнів початкових класів умінь використовувати займенники як засоби зв'язності тексту сприяє реалізації діяльнісного підходу до процесу навчання, а опора на знання дозволить розвивати спеціальні уміння для створення зв'язних висловлювань.

Цілеспрямована, налагоджена і систематична робота над засобами міжфразового зв'язку забезпечить учням усвідомлене засвоєння лінгвістичного матеріалу, сприятиме реалізації одного із основних завдань школи – формувати у молодших школярів уміння і навички вільно володіти мовою як засобом спілкування і розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильківська, Н. А. Методика роботи над засобами зв'язності тексту в початкових класах: монографія / Н. А. Васильківська. – Тернопіль: ТНПУ, 2011. – 204 с.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р.Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
3. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ століття") [Електронний ресурс] / <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа / Гол. ред. А. М. Лук'янець. – 2000. – №1.
5. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови: посібник для вчителів / В.Я. Мельничайко. – К.: Рад. школа, 1986. – 168 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] / <http://ped.sumy.ua/>.

Губинець І.

Науковий керівник – проф. Чайка В.М.

КРЕАТИВНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства головним є залучення до процесів державотворення громадян, які здатні по-новому підійти до розв'язання важливих суспільних завдань. У зв'язку з цим виникає потреба у розвитку активних, творчих особистостей, що, у свою чергу, актуалізує проблему креативного розвитку учнівської молоді.

Зазначена проблематика відображена у таких державних документах, як Закон України «Про світу», Указ Президента України «Про державну підтримку обдарованої молоді», Програма Національного Фонду «Україна - дітям», Програма Національного Фонду «Обдаровані діти», Конвенція ООН «Про права дитини», метою яких є створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу українського народу, пошуку, підтримки та стимулювання обдарованих дітей, самореалізації творчої особистості в сучасному освітньому просторі.

Важливим показником творчого розвитку є креативність. Проблема креативності і творчості в широкому значенні не є новою. Вона багатоаспектна і досліджується суміжними науками. У психології - це обґрунтування понять креативність, творчість, творча діяльність, творча активність, творчий потенціал (Д. Богоявленська, Л. Бурлачук, Л. Виготський, І. Волков, В. Козленко, О. Леонтєв, І. Лернер, В. Моляко, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, О. Чебикін, В. Ямницький та ін.); видів творчості та їх структури (П. Енгельмеєр, Г. Сельє, Г. Уоллес та ін.); критеріїв креативності (К. Бейттел, Дж. Гілфорд, В. Зінченко, І. Калюшина, В. Лоуенфельд, О. Тихомиров та ін.); принципів заохочення креативності (П. Торренс); етапів творчого процесу (Ж. Адамар, Дж. Дьон, Я. Пономарьов, А. Пуанкаре, Г. Уоллес, В. Шинкаренко); механізмів творчості (А. Брушлинський, Л. Говорова, Я. Пономарьов, Ю. Самарін, О. Тихомиров та ін.).

У дослідженнях Г. Ковальова, Н. Вишнякова, Л. Дорфмана, Н. Терентєва та інших доведено, що музичний розвиток ефективно впливає на загальний розвиток: формується емоційна сфера, удосконалюється мислення, дитина стає сприйнятливою до краси в мистецтві й у житті, а відсутність повноцінних музично - естетичних вражень у дитинстві повною мірою не компенсуються.

Мета статті – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначити шляхи креативного розвитку учнів початкової школи в процесі музично-пізнавальної діяльності.

У структурі навчання музики одне із чільних місць посідає здатність до пізнання музичного мистецтва, яке лежить в основі усіх видів музичної діяльності. Передова педагогічна думка, спираючись на ідеї гуманізації та особистісно зорієнтованого навчання, трактує музично-пізнавальну діяльність як свідомий, активний, співтворчий, глибоко особистісний процес, як осягнення глибинної сутності музичного твору.

Існуючий стан викладання музичних дисциплін не забезпечує повною мірою реалізацію вимог гуманістичного, особистісно зорієнтованого навчання. Тому молоді вчителі музики часто виявляються невідповідними до організації такої музично-пізнавальної діяльності, в якій урахувалися б ідеї гуманістичної педагогіки та психології, суб'єкт-суб'єктної, діалогічної взаємодії в сучасній школі, розвитку креативності.

Креативність в нашому розумінні - комплекс інтелектуальних та особистісних особливостей учня, що сприяють самостійному осмисленню проблем, генеруванню оригінальних ідей та нешаблонному їх вирішенню. Креативність необхідно розглядати як процес і комплекс інтелектуальних та особистісних характеристик учня. [1, с.2]

Початковий період навчання учнів початкової школи вважається найважливішим у залученні їх до прекрасного. Музика тут виступає в ролі універсального засобу естетичного і морального виховання. Музичне мистецтво, напевно, найуніверсальніший засіб естетичного і морального виховання, що формує внутрішній світ дитини.

Під рівнем креативності ми розуміємо розвиток творчих умінь особистості: сприймати твір; у міру можливості виконувати музичні твори; уміння імпровізувати, розмірковувати про характер музики.

Комплексний підхід до розвитку креативності охоплює широке коло питань, що відноситься до проблеми загально – естетичного та морального виховання.

Цінність креативності, її функції полягають не тільки в результативній стороні, а й у самому процесі креативності.

Все це певною мірою стосується музичного мистецтва і шкільних уроків музики. Саме уроки музики можуть сприяти розвитку креативності в учнів початкової школи. Під креативність ми розуміємо розвиток творчих умінь у сприйнятті (слухацької діяльності), творі, виконанні, імпровізації, роздуми про музику. Це також уміння ритмічно інтонувати та вільно володіти музичними знаннями.

Саме урок музики, який за своєю суттю є уроком мистецтва і основною формою музично – естетичного виховання в сучасній школі, має невичерпні ресурси для естетичного,

емоційного, інтелектуального, морального розвитку дитини, формування її творчого потенціалу, становлення творчої активності, розвиток креативності. Багатство форм і методів, різноманітність видів музично – естетичної діяльності створюють реальні передумови для розвитку широкого спектру креативності і формування творчої мотивації дітей.

Урок музики – основна форма музично – естетичного виховання молодших школярів. На жаль, переважна більшість музики, яка оточує дітей у повсякденному житті не витримує критики. Важко сподіватися, що взірці так званої «музики» спроможні виховувати в учнів естетичний смак, вищі духовні якості. І контраст повсякденного музичного середовища з творами, що рекомендовані до сприймання і виконання у шкільних програмах з музики, з кожним роком стає все більш вражаючим, тим доречнішими видаються побажання методистів зробити уроки музики більш цікавими, корисними для учнів. Про це багато і охоче згадується у програмах і методичних розробках, але поки що мало рекомендацій того, як саме вчитель може створювати такі уроки. Ця проблема майже повністю лягає на плечі окремо взятого вчителя музики, який і «уособлює у сучасній школі музичне мистецтво».

Ураховуючи положення про те, що метою музичного виховання є розвиток різнобічно розвинутої, гармонійної особистості засобами музики, ми вважаємо природними припущення, що розвитку, поряд з іншими якостями, повинні підлягати і творчі здібності дітей (треба прийняти до уваги той факт, що здатність до творчої діяльності має загальний характер і здібності до неї в тій чи іншій мірі можуть бути розвинуті у всіх учнів).

Психологи та педагоги не раз відзначали, що музика стимулює до творчої діяльності, зокрема формує пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції, розвиває творче мислення й комунікативність, а також позитивні якості характеру (систематичність, працьовитість, наполегливість у досягненні мети). Уміння і навички, набуті у галузі музики, переносяться на інші, немусичні види діяльності дітей. На уроках музики в загальноосвітній школі особливе значення має творча діяльність дітей, яка сприяє формуванню уяви, мислення, винахідливості, творчих здібностей.

Широко поширена точка зору про виняткову складність і навіть неможливість використання музичної творчості в масовому музичному вихованні була заперечена Б. Яворським та його послідовниками ще на початку 20-х років ХХ століття.

Найелементарніший імпульс до креативності - це зацікавити дітей винаходом власної інтерпретації музичного твору, підголосків і варіантів наспіву, власного варіанту інсценізації пісні, власного елементарного інструментального супроводу, власної вправи на розпізування, тощо.

Одним із показників креативності є здатність створити продукт, що вирізняється оригінальною варіативністю. Особливо яскраво дитяча творчість виявляється в сюжетно-рольовій грі, де діти водночас є драматургами, режисерами, декораторами й акторами. Вони грають для себе, для однокласників і відображають свої мрії, думки, почуття. Гра – це завжди імпровізація. [7, с. 16-1].

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема креативного розвитку учнів початкової школи в процесі музично-пізнавальної діяльності досліджено слабо.

Творчі завдання на уроках музики сприяють загальному творчому розвитку особистості, що, у свою чергу, виховує чесність, художню уяву, образно - асоціативне мислення, активізує пам'ять, спостережливість, інтуїцію, формує внутрішній світ дитини.

У психолого-педагогічній літературі поняття креативність найчастіше пов'язується з поняттям творчість, розглядається як особистісна характеристика. Багато дослідників визначають креативність через властивості особистості, її здібності (Богоявленська Д.) [3, с.144]. Психологи стверджують, що розвиток креативності якісно змінює особистість людини. Тому логічним є висновок дослідників про креативність як властивість особистості. Цю позицію підтримує низка вітчизняних і зарубіжних учених, які визначають креативність як здатність або властивість особистості (Л. Виготський[4], Дж. Гілфорд[5], Е. Торренс[10]).

Так, Е. Торренс[10] під креативністю розуміє здібність до загостреного сприйняття недоліків, пропусків у знаннях, чуйність до дисгармонії тощо. Автор вважає, що творчий акт ділиться на сприйняття проблем, пошук вирішення, виникнення й формулювання гіпотез і знаходження результату.

Е. Фромм [11] поняття креативності трактує як здатність дивуватися й пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, націленість на відкриття нового й здібність до глибокого усвідомлення свого досвіду.

У низці досліджень креативність пов'язують з інтелектом (Ж. Піаже, В. Штерн). Інтелект – відносно стійка структура розумових здібностей індивіда. У деяких психологічних концепціях інтелект ототожнюють із системою розумових операцій, зі стилем і стратегією розв'язання проблем, з ефективністю індивідуального підходу до ситуації, що вимагає пізнавальної активності. У сучасній психології найбільш поширеним є розуміння інтелекту як біопсихічної адаптації до наявних обставин життя (Ж. Піаже) [8].

Дж. Гілфорд [5] виділив чотири основні параметри креативності: *оригінальність* – здатність продукувати віддалені асоціації, незвичайні відповіді; *семантична гнучкість* – здатність змінити форму стимулу так, щоб побачити в ньому нові ознаки й можливості для використання; *образна адаптативна гнучкість* – здатність змінити форму стимулу так, щоб побачити в ньому нові ознаки й можливості для використання; *семантична спонтанна гнучкість* – здатність продукувати різноманітні ідеї в нерегламентованій ситуації. Загальний інтелект не включається в структуру креативності. Дж. Гілфорд обгрунтовує шість параметрів креативності :

- здібність до виявлення й постановки проблем;
- здібність до генерування великого числа ідей;
- гнучкість – здібність до продукування різних ідей;
- оригінальність – здатність відповідати на подразники нестандартно;
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- здатність вирішувати проблеми, тобто здібність до аналізу і синтезу.

Приклади показників Дж. Гілфорда свідчать про, що автор робить акцент на зв'язок як з інтелектом, так і особистістю.

За визначенням Е. Фромма[11], креативність – це здатність дивуватися, відшукувати рішення в нестандартній ситуації, спрямованість на нове і вміння глибоко усвідомлювати власний досвід. До основних характеристик креативного мислення належать:

- продуктивність – багатство ідей, асоціацій, варіантів вирішення проблеми;
- гнучкість – здатність швидко змінювати способи дії, легко переходити від одного класу об'єктів до іншого;
- оригінальність – рідкісність, унікальність, незвичайність способу розв'язання певної проблеми.

Маючи на меті активізацію творчого потенціалу кожної дитини, доцільно враховувати зовнішні фактори, що сприяють розвитку креативних здібностей чи, навпаки, гальмують їх прояви.

На думку Я. Пономарьова [9], до повноцінної творчої діяльності здатна лише людина, яка володіє розвиненим внутрішнім планом дій, що дає змогу їй асимілювати потрібним чином суму спеціальних знань тієї чи іншої сфери діяльності, необхідної для її подальшого розвитку. Звертаючись до питання про те, що є критерієм творчості людини, що забезпечує творчість, багато дослідників указують на уяву (Л. Виготський, Д. Кабалевський, ін.). Хоча в психології існує й інший погляд, що центральним компонентом творчості є пізнавальна активність людини А. Матюшкін. [6]. Важливим є положення про те, що творчість забезпечується уявою, що розвивається, й, відповідно, креативність багато від чого залежить від уяви (Виготський Л.). [4].

У працях С. Рубінштейна і Б. Теплова зроблена спроба класифікувати поняття «здатність», «обдарованість» і «талант» за єдиною ознакою - успішністю діяльності. *Здібності* розглядаються як індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої, від яких залежить можливість успіху діяльності, а *обдарованість* - як якісно своєрідне поєднання здібностей (індивідуально-психологічних особливостей), від якої також залежить можливість успіху в діяльності.

Аналіз вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної літератури [4,5,6,7,8,9,10,11] надав змогу виділити такі основні параметри креативності: *оригінальність*, яка виявляється в здатності запропонувати новий задум для гри, сприйняття й мислення особливості в порівнянні зі стандартністю й поширеністю відомостей у текстах суб'єктами, котрі не вважаються креатинами; *швидкість* - здатність швидко адаптуватися в складній ситуації, швидкість мисленневих поєднань і розрахунків; *гнучкість* - здатність запропонувати нове використання

для відомого об'єкта; *варіативність* - уміння запропонувати різні ідеї в тій чи іншій ситуації; *метафоричність* - здатність до метааналізу й побудована на метафорі оцінка дійсної ситуації; *дивергентність* - породження багатства рішень на основі однозначних даних у поєднанні з *конвергентністю* - виявленням єдиного правильного результату з багатьох можливих.

Важливим завданням нашої роботи є визначення шляхів педагогічних прийомів розвитку креативності в процесі «спілкування» з музикою.

Насамперед це система запитань і творчих завдань, що допомагають розкривати дітям образний зміст музичного мистецтва. Вона повинна являти собою діалогічне спілкування і породжувати в дітей варіанти творчих «прочитань» музичних творів. Важливо не тільки поставити перед учнями запитання, але й почути відповідь, часто оригінальну - тому що немає нічого більш цікавого, як висловлювання дитини про твір мистецтва. І нехай у ньому буде іноді суперечливість, невизначеність, фантазія, але в ньому буде виявлятися індивідуальність, особистий відтінок. Творчі завдання спонукають дітей до використання вже набутих знань та навичок, їх практичного застосування, пошуку нових способів використання, тобто дієвим засобом розвитку здібностей. Вони сприяють розвитку винахідливості, кмітливості, спостережливості, вміння планувати свої дії, бачити можливості перетворення предметів, шукати найоптимальніші розв'язання. [2, с.10]

Важливим педагогічним прийомом, пов'язаним з організацією музичної діяльності дітей на уроці, є організація так званого поліфонічного процесу. Суть його полягає в тому, щоб створити умови для «прочитання» кожною дитиною музичного образу, урахувавши своє індивідуальне бачення, слухання, глибоке відчуття музики. Результатом повинно бути не тільки те, щоб всі діти однаково відчували, виконували музику, а те, що сприйняття музики на уроці здобувало для них вид художньої «партитури», у якій кожен учень має свій голос - індивідуальний, неповторний, вносить у неї щось своє нове, унікальне, оригінальне.

У віці 6-8 років поступово зникає нерозчленованість, дифузійність сприйняття музики і формується основа для осмисленого її слухання.

Чинниками, що супроводжують цей процес є: досвід спілкування, комунікативний чинник, мовний і руховий ігровий досвід, а також досвід сенсорний - просторові і зорові відчуття й уявлення. Найважливішим чинником слухання музики, розрізнення її мелодійних, ритмічних, гармонійних і інших особливостей, є, на перших етапах, відмінність різноманітних ситуацій спілкування, у яких дитина знайомиться з музикою.

Всі види музичного звучання об'єднуються для дитини у декілька сфер: музика, що лунає на радіо чи звукозаписах; спів оточуючих; виконання музики на музичних інструментах у присутності дитини; музика, що супроводжує будь-які зрозумілі для дитини дії.

Оволодіння навичками музичного сприйняття розпочинається в процесі різноманітних видів діяльності. Діти сприймають музичний твір загалом. Поступово з досвідом починають чути й виділяти виразну інтонацію, образотворчі моменти, диференціюють частини твору, вступ і висновок, починають розрізняти регістри, тембри, штрихи, впевнено визначають динаміку, характер творів, впізнають на слух знайомі п'єси і пісні. Найбільш близькими виявляються для дітей ті види музичного сприйняття, що пов'язані з музичними формами музикування - з танцями, грою і співом, у яких беруть участь і самі діти. Формування музичного досвіду спирається на активні, дієві види сприйняття, супроводжувані власним співом. Співвіднесення музичного твору, його характеру й мови з життєвим контекстом має велике значення. Усе це забезпечує можливість розвивати у дітей креативність.

Таким чином, розвиток креативності потрібен не для попереднього розподілу дітей на «обдарованих» і «нездібних», а як інструмент визначення недостатньо розвинених структур музичності індивіда для побудови обґрунтованої програми музично-педагогічної допомоги в розвитку відповідних властивостей і якостей особистості. При виявленні всіх внутрішніх умов - необхідних здібностей - доречно ставити дидактичні завдання з реалізації власне музичних здібностей учнів у процесі музично-пізнавальної діяльності.

У разі ж недостатнього або слабкого розвитку окремих структур креативності дитини, педагог повинен ставити завдання психологічного змісту, що обумовлює розвивальну стратегію музичного виховання.

Таким чином, проведений аналіз поглядів різних дослідників на проблему креативності надав змогу з'ясувати, що креативність - здатність до творчості, яка трактується досить широко, а з позиції

особистісного підходу визначається як специфічний процес, що призводить до створення нового, як структура, здатність, продукт, діяльність, а креативність розглядається як потенціал, внутрішній ресурс людини; взаємопоєднаність цих понять зумовлює їх взаєморозвиток. Хоча і в креативності, і в творчості є момент новизни, але в креативності новизна стосується системи знань, і цінностей самого суб'єкта, а в творчості - деякої частини системи соціокультурних відносин, норм, цінностей, знань, способів дії. Тому поняття «творчість» є більш загальним, котре включає в собі і креативність, оскільки, крім суб'єктивних моментів, воно відображає ще й процес новизни, породжувальної суб'єктом діяльності.

Цілеспрямовану, послідовну переорієнтацію музичного викладання на нові, пріоритетні напрямки розвитку слід розпочинати з підготовки кадрів для початкової школи як першої сходинки в структурі загальної середньої освіти. Саме молодші школярі відрізняються особливою сензитивністю, а знання й навички, закладені у цьому віці, запам'ятовуються найміцніше. Тому пріоритетною є розробка змісту, форм і методів підготовки майбутніх вчителів музики до організації музично-пізнавальної діяльності в молодших класах.

Особистісне пізнання музики ґрунтується на ідеях гуманістичної психології, феноменології, герменевтики, прагматизму. Вони допомагають розкрити сутність розуміння, осягнення музики як такої, що залежить від розвитку творчої самостійності учня початкової школи, його здатності до особистісного тлумачення художніх образів, нестандартного розв'язання завдань музичного пізнання.

Залучення до музично-пізнавальної діяльності внутрішнього світу особистості, її власних переживань, емоційних станів потребує від учнів глибшого розуміння себе, свого "Я". Ось чому основним психологічним механізмом музичного пізнання є рефлексія. Заохочення до рефлексивної діяльності сприяє кращому, повнішому, усвідомленому розумінню людиною своїх почуттів, емоцій, психічних реакцій, викликаних музикою. В ході рефлексивного пізнання музики музичний текст і переживання слухача гармонійно поєднуються, завдяки чому учень має змогу краще зрозуміти й інтерпретувати образний світ музики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій М.Ф. Розвиток креативності як умова ефективності навчання / М.Ф. Бабій // Обдарована дитина. – 2011. - № 7. – с. 2-3.
2. Біла І. Конструювання, як засіб розвитку творчості дошкільнят / І. Біла // Дошкільне виховання: Науково-методичний журнал для педагогів і батьків. – К. – 2010. - № 5. – с. 10-13.
3. Богоявленская Д.Б. Проблемы диагностики креативности / Д.Б. Богоявленская // Журнал практического психолога: Научно-практический журнал. – М. – 2007. - № 3. – с. 133-148.
4. Выготский Л.С. - Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк: Кн. Для учителя. - 3-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 93с.
5. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта // Технология мышления / Под ред. А.М. Матюшкина. М. – 1965. – с. 433-456.
6. Матюшкин А.М. Концепция творческой одаренности // Вопросы психологии. 1989, N 6, с. 29–33.
7. Пашкевич О.А. Дидактична гра на уроці музики / О.А. Пашкевич // Мистецтво в школі. – 2012. - № 2. – с. 16-19.
8. Піаже Ж. Вибрані психологічні праці. М., 1994.
9. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика. - М.: Педагогика, 1976. 200с.
10. Туник Е.Е. Тест Е.Торренса. Диагностика креативности. Методическое руководство – СПб.: Питер, 2004.
11. Фромм. Э. Иметь или быть? М.: Прогресс, 1990.

Бойківська Г.

Науковий керівник – доц. Жаркова І. І.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Стан здоров'я населення України з кожним роком погіршується. В той же час очевидним є той факт, що медики не в змозі змінити цю негативну тенденцію. Одним із напрямів виходу із такої ситуації, є активізація превентивної роботи, спрямованої на формування усвідомленого ставлення до власного здоров'я, організації здоров'язберігаючого способу життя. Особливу